

Pilotuppdrag bygdeutvecklare i Östersunds kommun

Östersunds kommun har under 2025–2026 genomfört ett pilotuppdrag med en samordnande bygdeutvecklare i de norra kommundelarna, med särskilt fokus på Häggenås och angränsande bygder. Uppdraget har genomförts av Hushållningssällskapet i Jämtlands län genom direktupphandling.

Syftet med pilotuppdraget har varit att pröva ett arbetssätt där en samordnande funktion kan stärka lokal samverkan, underlätta dialogen mellan kommun och civilsamhälle samt bidra till ökad lokal utvecklingskraft. Uppdraget har haft ett medvetet processinriktat angreppssätt, där fokus inte primärt legat på genomförande av enskilda projekt, utan på att bygga relationer med föreningar och inspirera till domtill utveckling.

Bygdeutveckling handlar i grunden om människor, relationer och tillit. Pilotuppdraget i Östersunds kommun visar att när dessa faktorer ges utrymme och struktur skapas förutsättningar för långsiktig hållbar utveckling. Erfarenheterna från detta uppdrag kan potential till att ses som en grund för ett mer systematiskt och långsiktigt arbete med bygdeutveckling i kommunen.

Uppdraget

Enligt avtalet har pilotuppdraget haft som övergripande syfte att testa konceptet med en samordnande bygdeutvecklare som katalysator för lokal utveckling. Uppdraget har utgått från kommunens utvecklingsinriktning för Lit och Häggenås och haft särskilt fokus på att stärka föreningsliv, lokal samverkan och förutsättningar för ideella krafter.

Bygdeutvecklarens roll har varit att fungera som en neutral länk mellan kommunen och de lokala aktörerna, att skapa struktur i dialogen samt att stödja lokala initiativ i tidiga skeden. Inriktningen har präglats av tillgänglighet, kontinuitet och relationsbyggande snarare än punktvisa insatser.

Publicerad 2025-09-03

Ida är vår nya bygdeutvecklare för Häggenås och Lit med omnejd!

Nu startar pilotprojektet med en bygdeutvecklare i Häggenås, Lit och byarna i norra Lit. Projektet pågår i tio månader och ska stärka lokal samverkan, föreningsliv och ungdomsinflytande.

I uppdraget som bygdeutvecklare ingår att samordna initiativ, stödja föreningar och bidra till att utvecklingsplanen för Lit och Häggenås blir verklighet.

Uppdraget går till Ida Lindman som bor i Häggenås. Ida har tidigare erfarenhet av lokalt engagemang och arbetar till vardags som näringslivsutvecklare på Hushållningssällskapet.

– Det här är en möjlighet att testa en ny modell för lokal utveckling. Att samla ideella krafter, hitta former för finansiering och underlätta samarbete mellan föreningar kan göra stor skillnad för bygden, säger Karin Ernehed, ansvarig för Östersunds kommun.

Ida Lindman är ny bygdeutvecklare i Häggenås och Lit med omnejd.

Bild 1 Publicerat på Östersunds kommuns hemsida

Genomförande

Pilotuppdraget har genomförts under en sammanhängande period om cirka tio månader. Arbetet har bedrivits löpande och i nära dialog med föreningar, byalag och andra lokala aktörer i de norra kommundelarna.

En central del av uppdraget har varit deltagande i och uppföljning av byamöten, styrelsemöten och andra lokala sammankomster. Därutöver har ett stort antal individuella samtal och uppföljande kontakter genomförts med företrädare för föreningar och lokala initiativ. I många fall har kontakterna varit återkommande, vilket möjliggjort att frågor kunnat utvecklas över tid snarare än hanteras som enskilda ärenden.

Parallellt har bygdeutvecklaren haft regelbunden samverkan med tjänstepersoner inom Östersunds kommun. Samordning har skett med olika kommunala funktioner kopplade till tillväxt, näringsliv samt kultur och fritid.

Arbetet har även omfattat rådgivning kring organisering, ekonomi och bidrag, stöd inför kontakter med kommunen samt sammanställning och förmedling av lokala behov till Landsbygdsutvecklare Karin Ernehed.

Bild 2 Ortsråd på Österåsens gamla skola

Lärdomar från Rural Pact

Bild 3 Deltagande på Rural Pact Conference

”The Right to Stay – ingen ska behöva lämna sin bygd på grund av brist på service, inflytande eller framtidstro.”

Ida Lindman - Rural Pact Conference, Kortrijk 2025

Deltagandet i Rural Pact Conference i Kortrijk 2025 gav viktiga perspektiv på hur landsbygdsutveckling kan gå från vision till handling. Flera av konferensens huvudbudskap har tydlig relevans för bygdeutvecklaruppdraget i Östersunds kommun.

Ett centralt tema var *”The Right to Stay”* – rätten att kunna bo och verka på landsbygden utan att tvingas flytta på grund av bristande service, delaktighet eller framtidstro. Pilotuppdraget i Östersund visar hur

detta blir konkret genom stöd till föreningar och lokala initiativ som bär upp mötesplatser, fritidsverksamhet och social sammanhållning. En samordnande bygdeutvecklarfunktion bidrar här till att stärka de strukturer som gör det möjligt att bo kvar.

Ungas roll lyftes särskilt under konferensen, där forskning och erfarenheter visar att många unga vill bo kvar eller återvända till landsbygden om de ges inflytande och meningsfulla sammanhang. Denna lärdom speglas tydligt i uppdragets arbete med fritidsgårdar, ungdomsaktiviteter och samverkan kring

ungdomsidrotten i Lit och Häggenås. Ungas delaktighet kräver långsiktiga strukturer snarare än korta projekt.

Slutligen betonades vikten av mellannivåer som kan översätta övergripande strategier till lokal praktik. Erfarenheterna från Rural Pact bekräftar pilotuppdragets kärna: att det behövs en sammanhållande, neutral funktion som binder ihop kommun, civilsamhälle och invånare. I detta perspektiv kan bygdeutvecklaruppdraget i Östersunds kommun ses som en lokal tillämpning av Rural Pact-idéerna, där strategiskt tänkande kombineras med praktiskt stöd i vardagen.

Identifierade behov och mervärde

Arbetet under pilotperioden har tydliggjort att många bygder har ett stort engagemang, men begränsade strukturella förutsättningar. Ett återkommande behov har varit stöd i att samordna ideella krafter, hantera administration och navigera mellan olika system och kontaktytor.

Bygdeutvecklarens roll har här haft ett tydligt mervärde genom att fungera som sammanhållande nod. Genom kontinuerlig närvaro och relationer över tid har frågor kunnat tas vidare på ett mer strukturerat sätt, samtidigt som kommunen fått en mer samlad bild av återkommande behov och utmaningar i bygderna.

Uppdrag enligt avtal	Genomförande och resultat	Reflektioner
Testa konceptet med bygdeutvecklare	Snabb uppstart tack vare lokalkännedom.	Rollen fyller ett tydligt mellanrum mellan kommun och civilsamhälle.
Stärka lokal samverkan	Omfattande kontakter med föreningar och kommunen.	Kontinuitet och förtroende har varit avgörande.
Funkera som katalysator för dialog	Deltagande i möten och processer snarare än egna projekt.	Arbets sättet stärker lokalt ägarskap.
Utgå från kommunala planer	Kommunens utvecklingsinriktning har kopplats till lokal verklighet.	Lokalkännedom är framgångsfaktor.
Stödja ideella krafter	Rådgivning kring organisation och finansiering.	Små insatser ger stor effekt tidigt.
Stärka ungdomsperspektiv	Ungas inflytande har lyfts i dialoger.	Kräver långsiktiga strukturer.
Vara länk mellan kommun och bygder	En spindel i nätet och tydlighet i dialoger.	Skapar effektivitet och tydlighet.

Resultat

Under uppdragets genomförande har bygdeutvecklarens arbete haft ett starkt fokus på att möjliggöra och stödja finansiering av lokala initiativ. Via uppdraget beräknas minst 3 060 000kr sökts i bidrag. De bidrag som sökts är bland annat ansökan om höstlovsaktiviteter i samverkan med fritidsgården i Häggenås och Lit, energiomställningsstöd för Storåbränna hembygdsförening, ansökningar kopplade till renovering av föreningshus i Ringsta, bygdemedel för Munkens skidlift, fritidskortsstöd riktat till ungdomar, stöd från Vasa Vind, investering i ljudanläggning för Häggenås IF samt Klimatklivet och RFSISU-ansökningar för utbyte av oljepanna hos Häggenås sportklubb. För att stärka föreningarnas egen kapacitet att arbeta med

bidrag och utvecklingsmedel. Som en del i detta genomfördes en skrivarstuga tillsammans med Leader grogrund där flera föreningar deltog och gemensamma frågor som finansiering, beredskap och lokal utveckling kunde fördjupas.

Arbetet har även omfattat rådgivning, bollplank och samordning i tidiga skeden. En framgångsfaktor är att bygdeutvecklaren har lokalkännedom och upparbetade kontakter. Exempel på föreningar som fått hjälp: Litsböle, Norra Lits IF, Häggenås intresseförening och Högarnas hembygdsgrupp. I dessa fall har arbetet ofta handlat om att klargöra förutsättningar, identifiera möjliga finansieringskällor och bedöma nästa steg, snarare än att skicka in ansökningar.

Som pilotuppdrag har också inneburit att testa arbetssätt och identifiera vad som kräver vidare utveckling för att kunna fortsätta med bygdeutvecklingsuppdraget. Bygderna bär i hög grad sin egen utveckling genom ideella krafter, men ofta saknar strukturer för samordning och långsiktighet. Ett område med stor potential är djupare samverkan mellan föreningar, exempelvis kring delade resurser såsom vaktmästare eller ideella insatser. **Uppdraget har lett till att tre ordsråd genomförts.** Dessa har fungerat som forum för dialog mellan föreningar, byalag och andra lokala aktörer, och har bidragit till att skapa en mer samlad bild av gemensamma behov och prioriteringar. Förhoppningen är att ordsråden ska fortsätta och att djupare samarbete kommer på längre sikt.

Arbetet med ungdomsdeltagande har varit komplext. Trots en uttalad ambition har förutsättningarna i praktiken varit begränsade, bland annat eftersom fritidsgårdsverksamheten i Häggenås är relativt ny och haft behov av att först skapa stabilitet och förutsägbarhet för de ungdomar som deltar. Detta har inneburit att fokus under perioden i hög grad legat på att bygga upp trygga strukturer, snarare än att utveckla mer långtgående former för inflytande. Ungdomsdeltagande behöver långsiktighet och kontinuitet och lämpar sig sämre för korta punktinsatser.

Pilotprojektet med en bygde utvecklare har stärkt kommunens och föreningarna dialog mellan varandra. Det blev tydligt i samverkan med Häggenås Intresseförening där bygdeutvecklare bjöd in ordförande till möte med ansvarig på kommunen för att säkerställa långsiktighet i förvaltandet av sporthallen i Häggenås. Ett arbete som nu genomförs.

Ett särskilt område där samverkan utvecklats är idrotten. Bygdeutvecklaren har haft flera möten tillsammans med IFK Lit, RF-SISU och Jämtland-Härjedalens Fotbollförbund kring framtida samverkan, med fokus på att skapa hållbara lösningar för ungdomsfotboll och fortsatt idrottsverksamhet i bygderna.

Bild 4 Fotbollens framtid med IFK Lit, HSK, RFSISU och JHFF

Avtalet mellan föreningarna är nu påskrivet och samarbetet påbörjat.

Slutligen kan uppdragets resultat även beskrivas utifrån loggboken där alla händelser dokumenterades. 54 möten med 10 föreningar, samt 3 ordsråd och 11 bidragsansökningar. 6 tjänstepersoner på kommunen har varit inblandade. De många mötena och ansökningarna visar på behovet av en sammordnande funktion som kan stödja kommunens bygder och deras föreningar.

Förslag: Vidareutveckling till ambulerande bygdeutvecklarmodell

Bygdeutveckling handlar i grunden om människor, relationer och tillit. Pilotuppdraget i Östersunds kommun visar att när dessa faktorer ges utrymme och struktur skapas förutsättningar för långsiktig hållbar utveckling. Erfarenheterna från detta uppdrag kan potential till att ses som en grund för ett mer systematiskt och långsiktigt arbete med bygdeutveckling i kommunen.

Pilotuppdraget har visat sig fylla ett reellt behov och har skapat mervärde. Ett förslag är att uppdraget vidareutvecklas till en flexibel och skalbar modell som kan användas i fler bygder i kommunen. En möjlig inriktning är en ambulerande bygdeutvecklare som arbetar utifrån tydligt avgränsade fokusområden under bestämda tidsperioder.

Modellen innebär att kommunen identifierar och prioriterar bygder med särskilda behov eller utvecklingspotential och avsätter medel för en "turnéplan", där bygdeutvecklaren arbetar koncentrerat i varje område under en given period (exempelvis 10 månader) och därefter går vidare till nästa bygd. Budgeten bör täcka minst en 25% tjänstgöring under tidsperioden.

Att bygdeutvecklaren är en extern konsult har flera fördelar. Den externa rollen är skild från kommunens ordinarie verksamhet vilket möjliggör en operativ kraft för lokal samverkan, föreningsstöd och processledning. Det gersamtidigt en neutral relation mellan kommun och civilsamhälle.

Det är samtidigt viktigt att tydliggöra vad uppdraget inte ska omfatta. Bygdeutvecklaren ska inte ersätta kommunens ordinarie verksamhet, inte ta över föreningars ansvar eller fungera som projektägare för lokala initiativ. Uppdraget ska inte heller omfatta långsiktig drift av verksamheter eller administrativa uppgifter som ligger inom kommunens eller föreningarnas ordinarie ansvar. Rollen är istället att initiera, samordna och stärka, med målet att lokala aktörer själva ska kunna driva arbetet vidare. I många av kommunens bygder sker samhällsutvecklingen i dag främst genom ideella krafter och företagarnas engagemang. En ambulerande bygdeutvecklare kan fungera som en strategisk förstärkning som tillför struktur och koppling till kommunala processer utan att ta över det lokala ägandet. Samtidigt möjliggör modellen ett lärande över tid, där erfarenheter kan tas vidare mellan bygder.

Sammantaget framstår en ambulerande bygdeutvecklarmodell som ett kostnadseffektivt och ändamålsenligt nästa steg, som bygger vidare på pilotens resultat och stärker förutsättningarna för långsiktig lokal utveckling och ger förutsättning för en attraktiv bygd som fler vill bo och verka i.

Ida Lindman, projektchef, Hushållningssällskapet Jämtland 2026

Hushållningssällskapet Jämtland
Armégränd 5, 831 32 Östersund
Telefon växel: +46 (0)63-15 52 00
hush.z@hushallningssallsskapet.se
hushallningssallsskapet.se

